

Kas penktas Vilniaus folkloro kolektyvo vadovas – žemaitis ar glaudžiai susijęs su ŽEMAITIJA

Kazimieras PRUŠINSKAS

Ar aš – žemaitis?

Daugelis pasakys, kad tam, jog būtum žemaitis, gimti Žemaitijoje neužtenka. Pirmiausiai, be abejo tokiu reikia pačiam jaustis. Pravartu ir savo giminės genealogija pasidomėti.

Rašant apie iškilus, labiausiai Žemaitiją garsinančius ar garsinusius žmones, kilusius iš Žemaitijos, iškyla gana daug klausimų. Štai po Antrojo pasaulinio karo šimtai žemaičių persikėlė gyventi į Klaipėdos kraštą, t. y. į Mažosios Lietuvos etnografinį regioną. Čia gimė ir užaugo jų vaikai, anūkai, kūrėsi ir kuriasi etniniu požiūriu mišrios šeimos. Na o štai kita istorija: nuo seno įprasta sakyti, jog Šiaulių rajone Žemaitijos ir Aukštaitijos riba eina per Šiaulių miesto turgų. Tačiau... 2023 m. vasario 7 d. prie Lietuvos Respublikos Seimo veikianči Etninės kultūros globos taryba (EKGT) priėmė nutarimą Nr. TN-3 „Dėl patikslinto Lietuvos etnografinių regionų žemėlapio patvirtinimo“, kuriame nurodyta, kad Žemaitijos etnografiniam regionui priskiriama visa Šiaulių miesto ir didžioji dalis Šiaulių rajono teritorijos, išskyrus Meškuičių, Ginkūnų ir Kairių seniūnijas, kurios priklauso Aukštaitijos etnografiniam regionui. Minėtame žemėlapyje yra kiek patikslintos ir Mažosios Lietuvos etnografinio regiono ribos. Šio nutarimo priede (Aiškinamajame rašte) nurodyta, kad „Žemėlapyje brėžiant etnografinių regionų ribas, laikytasi dabartinių Lietuvos seniūnijų ribų (išskyrus didžiuosius šalies miestus). Pažymėtos atskirų etnografinių regionų ribos yra sąlyginės, nes tarp regionų esančios maždaug 10–15 km plotą apimančios ribinės vietovės pasižymi regioninių požymių persipynimu. Kita

Kompozitorius, orkestrų vadovas, pedagogas, Vilniaus žemaičių kultūros draugijos narys Ipolitas Petrošius. D. Mukienės nuotrauka

vertus, kai kurios seniūnijos etnografiniu požiūriu yra dvilypės, nes dalis seniūnijos labiau priskirtina vienam regionui, kita dalis – kitam regionui. [...]“.

Pagal tai, ką EKGT deklaruoja, turime teisę visus, kas yra gimę Šiaulių mieste, vadinti žemaičiais, nors didelė jų dalis tokiais savęs ir nelaiko.

Susiduriame ir su tokiais faktais: žmogus gimė Žemaitijoje, bet tik gimė, o vėliau augo, mokslus ėjo jau kitoje šalyje, kitame Lietuvos etnografiniame regione arba Vilniuje, Kaune, kurių teritorijos, kaip nurodyta minėtame Aiškinamajame rašte yra išskirtos kaip nepriklausančios „etnografiniams regionams, išskyrus šiuose miestuose esančias saugomas teritorijas (Pavilnių ir Verkių regioninį parką Vilniuje ir Kauno marių regioninio parko dalį Kaune), kuriose puoselėjami etnografinių regionų materialinės ir dvasinės kultūros reiškiniai (ypač architektūra) remiantis Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymu. [...]“.

Na o kas tuo atveju, jei gimei Žemaitijoje, bet tavo tėvai aukštaičiai, dzūkai ar suvalkiečiai ar tik vienas jų žemaitis (tėvas arba mama)? Dažnas atvejis, kai Žemaitijoje daugelį metų gyvenusio žmogaus gimimo vieta visai ne tame krašte, bet čia jo namai, šeima, draugai, čia jis ėjo mokslus, daugybę metų gyveno ir net kalba žemaitiškai...

Tas išimtis, susijusias su klausimu „Žemaitis jis ar ne?“ galėtume dar ilgai vardinti. Tad akivaizdu

jog svarbiausia, kuo tu pats jautiesi esąs... Na, o mes, rašdami apie iškiliausius žemaičius, dažniausiai minime tuos, kurie yra gimę Žemaitijoje ir šį kraštą gražiais savo darbais garsina, nepriklausomai nuo to, kur jie vėliu gyvena ar gyvena dabar. Taigi, tarp paminėtųjų kartais būna ir tokių, kurie kad ir negimė Žemaitijoje, bet savo gyvenimu ir darbais yra glaudžiai su ja susiję.

Savi Žemaitijoje, nors gyvena ir dirba Vilniuje

Šiais, 2023-aisiais, kai Vilnius švenčia savo 700-ąją gimtadienį, žemaičių paieškomis užsiėmė daugelyje mokslo, švietimo, kultūros įstaigų. Neliuko dėmesio ir sostinėje tradicinę kultūrą puoselėjantys čia veikiančių folkloro kolektyvų vadovai. Jų Vilniuje – apie penkiasdešimt ir, kaip paaiškėjo, beveik kas penktas iš jų gimė Žemaitijoje ar savo darbais yra glaudžiai susijęs su šio krašto tradicinės kultūros puoselėjimu. Daugelis jų, nors Vilniuje gyvena jau ne vieną dešimtmetį, puikiausiai kalba savo gimtąja motinos kalba, t. y. žemaitiškai. Apie kiekvieną jų šiandien jau vertėtų parašyti knygą. Tokios galimybės neturime, tad šį kartą apie juos pateikiame tik svarbiausią viešai prieinamą informaciją.

Antanas Fokas

Tarp visų Lietuvos folkloro kolektyvų vadovų vienas žymiausių ir turinčių didžiausią kultūrinio darbo patirtį – Vilniuje veikiančios tautiškos kapelijos-agentūros „Sutaras“ įkūrėjas ir ilgametis vadovas, dainininkas bei muzikantas Antanas Fokas. Jis plačiai žinomas ir kaip prodiuseris, liaudies instrumentų orkestrų vadovas, garso ir vaizdo įrašų kūrėjas bei leidėjas, liaudies dainų ir šokių aranžuotojas, dainų autorius. 2005 m. jam suteiktas meno kūrėjo statusas.

A. Fokas gimė Telšiuose. 1961–1969 m. mokėsi Telšių Žemaitės vidurinėje mokykloje (dabar Telšių Žemaitės gimnazija). Pirminį muzikinį išsilavinimą įgijo Telšių vaikų muzikos mokykloje. Vėliau žinias gilino Šiaulių aukštesniojoje muzikos mokykloje ir Lietuvos valstybinės konservatorijos Klaipėdos fakultetuose. Yra dirbęs koncertmeisteriu, mokytoju, aktoriumi, teatro inspektoriumi. 1988–2005 m. vadovavo Vilniaus universiteto folkloro ansamblio „Ratilio“ instrumentinei grupei. 1992–2009 m.,

Tautiška kapelija „Sutaras“ (pirmas iš kairės – Antanas Fokas). Tautiškos kapelijos-agentūros interneto svetainės „Sutaras“ <http://www.sutaras.lt/> titulinio puslapio nuotrauka

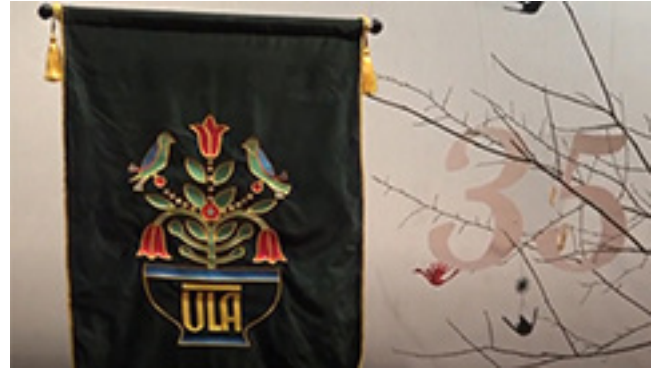
būdamas Lietuvos radijo muzikos redakcijos neetatinis darbuotojas, parengė apie 800 autorinių laidų apie pasaulio tautų muziką. Tautišką kapeliją „Sutaras“ įkūrė 1988 m. ir nuo to laiko jai vadovauja. Itin didelė šio kolektyvo koncertų, gastrolių Lietuvoje ir užsienyje patirtis. 2004 m. kolektyvas apdovanotas svarbiausiu Lietuvos tradicinės muzikinės kultūros prizų – „Aukso paukšte“.

Išsami informacija apie A. Foko vadovaujamą kapeliją-agentūrą „Sutaras“, jos koncertinę ir kitą veiklą – interneto svetainėje <http://www.sutaras.lt/>. Joje skelbiama, kad „2006 metų pavasarį paruoštas ir kompaktinėje plokštelėje įrašytas bendras Folk'n'roll muzikos projektas su Lietuvos džiazo „Auksinio disko“ laureatais – Dainiaus Pulausko grupe „Vilnius kaip ant delno!“, parodytas Ispanijoje, Belgijoje, Klaipėdos Pilies džiazo festivalyje ir kituose Lietuvos miestuose. „Sutaro“ kūryba užfiksuota dešimtyje kompaktinių plokštelių ir pirmajame SUTARO DVD“. Vienas paskutiniųjų šios kapelijos kompaktinių diskų – „Skaičių magija (6000 koncertas!) yra išleistas 2018 metais.

Janina Bukantaitė

Viena balsingiausių ir žymiausių žemaičių tradicinių dainų atlikėjų – ilgametė Vilniaus folkloro ansamblio „Ūla“ vadovė Janina Bukantaitė. Ji gimė Kelmės rajono Vabaliukų kaime. Mokėsi to paties rajono Karklėnų vidurinėje mokykloje, vėliau studijavo bibliotekininkystę Vilniaus universitete (VU), dirbo Vilniuje veikusiuose „Knygų rūmuose“, kurių pagrindu 1992 m. įkurtas Bibliografijos ir knygoty-

(Nukelta į 4 p.)

Kairėje – grupė ansamblio „Ūla“ dainininkų. Pirmoje eilėje pirma iš kairės stovi Janina Bukantaitė. Nuotraukos iš folkloro ansamblio „Vilniaus Ūla“ 35-mečiui skirto koncerto „Daina yra laimė“ vaizdo įrašo (adresas internete – <https://www.youtube.com/watch?v=o6KrT59vIGY>).

ros centras. Studijuodama VU pradėjo dainuoti šio universiteto folkloro ansamblyje „Ratilio“. Nuo to laiko su tradicine muzika, daina ji nesiskiria.

Tradicinės muzikos mylėtojų sambūryje „Ūla“ – kelios dešimtys narių. Jo ištakos siekia net 1967-uosius metus. Iš pradžių jame dalyvavo kolektyve dainuoti ir muzikuoti norėję 1987-aisiais iširusio buvusio Mokslų akademijos ansamblio „Dijūta“ nariai. Pirmuosius du metus juos globojo, ugdė folkloro kolektyvų „Radasta“, „Apynys“, „Dijūta“, „Ratilio“ įkūrėja Aldona Ragevičienė. O tada ji J. Bukantaitės paprašė perimti vadovavimą ansambliui. To Janina ėmėsi gana nedrąsiai, nes nors ir labai mėgo dainuoti, domėjosi tradicine muzika, specialaus muzikinio išsilavinimo ji neturėjo. Bet... Tai, ko per tuos du metus buvo išmokusi iš A. Ragevičienės, suteikė drąsos. Nuo to laiko praėjo jau daugiau kaip 30 metų. Dabar prie šio kolektyvo vairo Janina kartu su iš Šakių krašto kilusia kanklininke, pedagoge, humanitarinių mokslų daktare Vida Palubinskiene.

Kaip skelbia Vilniaus etninės kultūros centras (adresas internete <https://www.etno.lt/vilniaus-folkloro-ansambliai>), „Ūla“ „yra paruošusi pavasario, kalėdinių, vestuvinių, linarūtės, Joninių dainų ir papročių, žemaičių, Vėlinių, šeimos, literatūrinių dainų ir kitas programas, perpinamas šokiais bei pasakojimais. Repertuarą pateikia ansamblio vadovės, bet nemažą dalį sudaro ir ansamblių – Adelijos ir Stasio Mickų, Virginijos Savickienės, Irenos Juškieienės, Algirdo Matijoškos – atsineštos dainos.“

Ansamblio programos buvo parodytos įvairiuose festivaliuose, kituose renginiuose Lietuvoje bei užsienyje: Latvijoje, Prancūzijoje, Norvegijoje, Kairėje, Vokietijoje, Austrijoje, Italijoje, Ispanijoje,

Vengrijoje, Olandijoje, Lenkijoje, Rusijoje. [...]

Nacionalinio Lietuvos radijo įrašų fonduose – kelios valandos „Ūlos“ ansamblio įrašų. 2000 metais „Ūla“ pripažinta geriausiu Lietuvos folkloro ansambliu (miestų grupėje) ir apdovanota „Aukso paukštės“ prizu. [...].“

Šio kolektyvo repertuare itin daug tradicinės žemaitiškos muzikos kūrinių. Jo atliekamos dainos skamba televizijos filmuose „Žemaičių dainos ir mes“ (1988), „Mes sulaukėm Velykėlių“ (1991), „Kupolėle, kas tave skynė?“ (1991). Didelė vertybė šio kolektyvo garsajuostės „Žemaičių dainos ir šokiai“ – I, II d. (1992), „Lithuanian traditional music“ (1994), „Tėviškėlėj augau“ – I, II d. (1995), „Putins žydi žiemužėlą“ (1999). Atskirą garsajuosčių dalį sudaro tradicinių religinių giesmių įrašai: „Žemaičių Kalvarijos kalnai“ – I, II d. (1993), „Švč. M. Marijos valandos“ (1994), „Graudūs verksmai“ (1995), „Kalėdų giesmės“ (1998), „Šermenų giesmės“ (1998). Ūlos atliekami kūriniai yra įrašyti ir į kompaktinius diskus „Lithuanian traditional music“ (1994), „Ethnomusic ensemble „Ūla“ (1995), „Sveika, žvaigždė ankstyboji“ (1998), „Oi tu, sakalėli“ (2006), „Pasilikot jauni, dainose amžini“ (2016), „Oi tu sakale“ (2017).

Šį folkloro kolektyvą savo atliekamomis dainomis, ilgam įsimenančio tembro balsais daugelį metų reprezentavo ne tik pati Janina, bet ir garsieji žemaičių dainininkai Adelija ir Stasys Mickai, kiti ansamblių nariai. Šiame kolektyve yra dainavęs ir šiemet mus palikęs ilgametis televizijos laidų „Duokim garo!“ ir „Gero ūpo!“ vedėjas, tarptautinio folkloro festivalio „Skamba, skamba kankliai“ organizatorius, buvęs Vilniaus etninės kultūros

centro direktoriaus pavaduotojas, žemaitis filologas Stasys Kavaliauskas (1949–2023).

Vitalija Brazaitienė

Lietuvos atgimimo metais savo veiklą pradėjusi Vilniaus žemaičių kultūros draugija, iš pradžių keletą metų vadinta Vilniaus žemaičių pavietu, jau beveik du dešimtmečius džiugina savo žemaičių folkloro ansambliu „Tyklė“. Jis veikia prie Vilniaus mokytojų namų. Įpareigotas draugijos narių, pirmasis žemaičių tradicinės muzikos ansamblį pradėjo burti iš Gorainių (Šilutės raj.) kilęs žemaitis muzikas (pedagogas, orkestrų vadovas, kompozitorius) Ipolitas Petrošius. Vėliau stabilumo šiam kolektyvui suteikė kita aktyvi Vilniaus žemaičių kultūros draugijos narė – po vidurinės baigimo iš Gargždų krašto į Vilniaus universitetą studijuoti atvykusi ir Vilniuje gyventi pasilikusi didelė Lietuvos patriotė, savo gimtojo krašto istorijos žinovė, tradicinės kultūros, ypač muzikos, puoselėtoja, populiarintoja, puiki dainininkė Vitalija Brazaitienė. Ji „Tyklei“ jau daugelį metų ir vadovauja.

Vilniaus etninės kultūros centro interneto svetainėje pažymima, kad „Tyklė“ *„susibūrė iš meilės savo mielajai Žemaitijai, savo gimtajai kalbai ir pagarbos senolių palikimui. Siekdamas išsaugoti žemaičių etninės kultūros ir paveldo tradicijas, ansamblis savo veiklą pradėjo 1995 metais. [...] Ansambliciai yra užrašę nemažai dainų ir giesmių iš savo gimtųjų vietų. „Tyklė“ yra parengusi keletą teminių programų. Naujausios – „Aukšti kalnā, margi dvarā“, „Sukilimų dainos“ iš S. Stanevičiaus „Dainės žemaičių“, Klaipėdos krašto dainos žemaičių donininkų tarmė.“*

Inija Trinkūnienė

Etnologė, folkloristė, kultūros sociologė, psichologė, senojo lietuvių tikėjimo bendruomenės „Romuva“ vyriausioji krivė Inija Trinkūnienė kartu su Vėtra Trinkūnaite vadovauja Vilniuje veikiančiai apeigų folkloro grupei „Kūlgrinda“. Inija pati kartu su savo vyru etnologu, folkloristu, religijotyriu, senojo lietuvių tikėjimo bendruomenės „Romuva“ ilgamečiu vyriausiuoju kriviu Jonu Jauniumi Trinkūnu (1939–2014) šią grupę 1988 m. ir įkūrė.

I. Trinkūnienė gimė 1951 m. spalio 25 d. Kelmėje. Mokėsi Kelmės vidurinėje mokykloje, vėliau Vilniaus universiteto Filosofijos fakultete studijavo

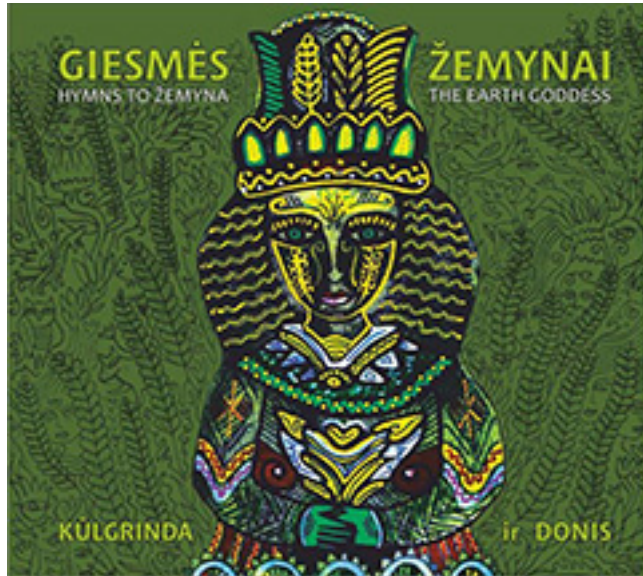
Iš kairės: Palangos folkloro ansamblio „Mėguva“ instrumentinės grupės vadovė Diana Šeduikienė ir Vilniaus mokytojų namų žemaičių folkloro kolektyvo „Tyklė“ vadovė Vitalija Brazaitienė. D. Mukienės nuotrauka

psichologiją. Baigusi studijas pradėjo dirbti sociologe Lietuvos kultūros tyrimų institute. 2004–2013m. buvo Etninės kultūros globos tarybos prie Lietuvos Respublikos Seimo ekspertė. Vyriui mirus, 2014 m. įšventinta „Romuvos“ vyriausiąja krive. Ji šias pareigas eina iki šiol.

2021 m. Lietuvos Respublikos kultūros ministerija I. Trinkūnienę apdovanojo už tradicinės kultūros puoselėjimą ir skleidimą.

Kolektyvui „Kūlgrinda“ Inija vadovauja visuomeniniais pagrindais. Šios grupės repertuare vyrauja Rytų Lietuvos folkloras. Vilniaus etninės kultūros centras skelbia, kad „Kūlgrinda“ *„koncertuoja bei pagal senuosius lietuvių papročius atlieka jungtvių, krikštynų, laidotuvių ir kitas šeimos bei kalendorinių švenčių apeigas“*, kurios vyksta Vilniuje

(Nukelta į 6 p.)

2013 m. apeigų folkloro grupės „Kūlgrinda“ išleisto kompaktinio disko „Giesmės Žemynai“ viršelis

je prie Gedimino kapo kalno aukuro, Verkių parke prie Lizdeikos aukuro, kituose piliakalniuose ar alkaalniuose, šventvietėse bei patalpose. „Kūlgrinda“ dalyvauja įvairiose valstybinėse ceremonijose, Vilniaus ir kitų miestų renginiuose, įvairiuose nacionaliniuose ir tarptautiniuose projektuose, festivaliuose, reprezentuoja pagonybės laikų lietuvių tradicinį kostiumą.

Šis ansamblis pagal senąsias pagoniškas tradicijas atlieka Ugnies apeigas, kuriomis pradedami jų svarbūs renginiai, šventės, minėjimai, festivaliai, šventinamos vėliavos. „Kūlgrindos“ renginiuose tradiciškai pagerbiama ugnis, protėviai, dievai, aukojama, giedama, šokama, grojama kanklėmis, dūdmaišiais, mušami būgnai. Ansamblis atlieka ir žmogaus gyvenimo ciklo – krikštynų, jungtuvių, laidotuvių – apeigas. Kolektyvas yra parengęs kalendorinėms šventėms skirtas programas, taip pat ir programas „Ugnies apeigos“, „Perkūno giesmės“, „Prūsų giesmės“, „Giesmės Saulei“, „Vilniaus pilių ritualiniai šokiai“, „Nuometavimas“, kt.

Šis bendraminčių sambūris jau pagrįstai vadinamas ir apeigų muzikos, dainavimo, dvasinių tradicijų bei papročių mokykla.

Šio kolektyvo kultūrinės programos, muzikiniai kūriniai yra įrašyti į MC „Kūlgrinda“ (1996), kompaktinius diskus „Ugnies apeigos“ (2002), „Perkūno giesmės“ (2003), „Sotvaras“ (kartu su Doniu 2003), „Prūsų giesmės“ (2005), „Giesmės Saulei“ (2007), „Giemės Valdovui Gediminui“ (2009), „Giesmės Žemynai“ (kartu su Doniu 2013), „Laimos giesmės“ (2015), „Giesmės Austėjai“ (2019), „Giesmės didžiai Deivei“ (2022).

Vilniaus folkloro kolektyvas „Virvytė“ 2023 m. tarptautiniame Vilniaus folkloro festivalyje „Skamba, skamba kankliai“. D. Mukienės nuotrauka

Folkloro kolektyvo „Virvytė“ išleistų kompaktinių diskų („Aš budavuosiu marga dvareli“, 2009 m.; „Par Vėdogrė lauką“ (2000 m.) viršeliai

Loreta Sungailienė (Mukaitė)

Tarp Vilniaus folkloro kolektyvų vadovų yra ir etnomuzikologė, humanitarinių mokslų daktarė, televizijos laidų „Duokim garo!“, „Gero ūpo!“ ir renginių vedėja, dainininkė, buvusi Vilniaus universiteto folkloro kolektyvo „Ratilio“ narė Loreta Sungailienė (Mukaitė). Ji vadovauja Vilniaus miesto folkloro ansambliui „Virvytė“.

Loreta gimė Skuode. Ten pradėjo lankyti vidurinę ir muzikos mokyklą, nuo 1991-ųjų rudens mokėsi Palangoje. Etnomuzikologiją studijavo Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Ten baigė ir doktorantūros studijas, apgynė humanitarinių mokslų daktarės laipsnį.

Tie, kas teigia, jog „Virvytė“ – tai jauki ir šeimyniška linksmy ir muzikalių žmonių bendruomenė, puoselėjanti tradicinę kultūrą ne tik scenoje, bet ir savo kasdienybėje, neklysta.

Kolektyvas savo istoriją skaičiuoja nuo 1995-ųjų, kai prie žurnalo „Žemaičių žemė“ redakcijos Loretos iniciatyva buvo suburta nedidelė dainuojančių ir muzikuojančių žemaičių studentų grupė, kuri laikui einant išaugo į gausų kolektyvą, šiandien jungiantį apie 70 narių, kurių didžiąją dalį sudaro jaunos šeimos (tėvai ir jų vaikai). Tai nuolat atsinaujinantis, tradicinę lietuvių muziką, dažniausiai žemaičių, populiarinantis, daug koncertuojantis, gražiai tarpusavyje bendraujantis, savo tradicijas

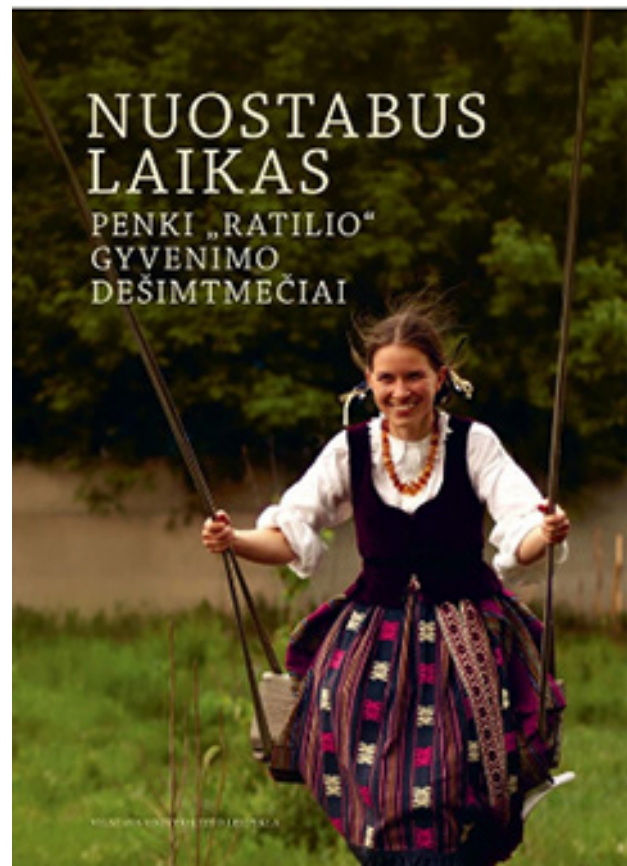
jau turintis kolektyvas. Jame esančiai vaikų ir suaugusiųjų instrumentinei grupei vadovauja dvi gydytojos: žemaitė Asta Matuliauskienė ir iš Ukmergės kilusi aukštaitė Vija Vainutienė.

Ansamblis veikia prie Akademinio žemaičių jaunimo korporacijos „Samogitia. Didelė dalis ansamblių, kaip ir pati jo vadovė, yra buvę Vilniaus universiteto folkloro kolektyvo „Ratilio“ nariai.

„Virvytė“ yra įrašiusi ir išleidusi žemaitiško folkloro kompaktines plokšteles „Par Vėdogrė lauką“ (2000), „Vuoj strazdeli, strazdeli“ (2002), „Aš budavuosiu marga dvareli“ (2009), „Aš tū suodna skīsio“ (2022), modernizuoto žemaičių folkloro projekto „A mon sakā?“ garso publikaciją (2005 m.), ansamblio DVD filmą „Augam so daino = Augam su daina“ (2010 m.).

Kolektyvas daug koncertuoja, dalyvauja įvairiuose projektuose, festivaliuose, gastrolėse Lietuvoje ir užsienyje, yra parengęs koncertinių programų, skirtų kalendorinėms šventėms (Adventui, Kalėdoms, Užgavėnėms, Velykoms, Jurginėms), šeimos šventėms ir apeigoms (vardynomams, įkurtuvėms, palankynomams), Raseinių, Mosėdžio kraštų vietinėms folkloro tradicijoms skirtų programų, taip pat teminių programų apie paukščio, obels įvaizdžius lietuvių folklore, edukacinių programų apie etnokultūrinį vaikų ugdymą, etninės kultū-

(Nukelta į 8 p.)

Iš kairės: knygos „Ratilio“ Lietuvos etnografinių regionų atspindžiai Vilniaus universiteto folkloro ansamblyje „Ratilio“. Reflections of Lithuanian ethnographic regions in Vilnius University folklore ensemble „Ratilio“ (Vilnius, 2016) viršelis (leidinio autorės – Milda Ričkutė ir Natalija Ranceva); knygos „Nuostabus laikas: penki „Ratilio“ gyvenimo dešimtmečiai“ (Vilniaus universiteto leidykla, 2018) viršelis

ros tradicijų perdavimą ir kt. Daug kartų „Virvytė“ yra dalyvavusi televizijos laidose „Duokim garo!“ ir „Gero ūpo!“, reprezentavusi tradicinę kultūrą Lietuvos Prezidentūros renginiuose. 2017m. „Virvytė“ pripažinta geriausiu Lietuvos miesto folkloro ansambliu, jam įteiktas prestižinis mėgėjų meno kolektyvų apdovanojimas „Aukso paukštė“. Išsami informacija apie šį kolektyvą – portale „Facebook“: https://www.facebook.com/VIRVYTE/?locale=lt_LT

Milda Ričkutė, Kristina Aponavičiūtė

2007 m. rudenį prie Vilniaus universiteto folkloro kolektyvo „Ratilio“ vairo stojo buvusi ilgametė Telšių folkloro kolektyvo „Insula“ vadovė, Vilniaus miesto etninės kultūros centro direktorė Milda Ričkutė. Dabar ji „Ratilio“ vadovauja kartu su instrumentinės grupės vadove – žemaite smuikininke Kristina Aponavičiūte.

M. Ričkutė šiuo atveju tai tas žmogus, kuris kad ir nėra kilusi iš Žemaitijos, kad ir nekalba žemaitiškai, bet su šio krašto tradicine kultūra yra taip su-

augusi, kad norisi ją vadinti žemaite. Jai žemaičiai už tai, ką davė Žemaitijai ir jos žmonėms, kultūrai plačiąja prasme, nuoširdžiai dėkoja. Kartu su ja jie džiaugėsi 2017 m. švęsdami Valstybės dieną, kai Mildos darbas buvo įvertintas valstybinio ordino medaliu „Už nuopelnus Lietuvai“, ploja jos talentui klausydamiesi „Ratilio“ ansamblio koncertinių programų, džiaugiasi jos išugdytais lietuvių tradicinės muzikos puoselėtojais ir populiarintojais.

1968 m. Aldonos Ragevičienės suburtas ir iki 1973 m. jos vadovautas Vilniaus folkloro ansamblis „Ratilio“ yra vienas seniausių folkloro ansamblių Lietuvoje. Nuo 1973 m. jam vadovavo iš Kretingos kilusi etnomuzikologė, pedagogė Laima Burkšaitienė, 1977–2007 m. – žemaitiškų šaknų turėjusi Zita Kelmickaitė (1951–2023).

Lijana Šarkaitė-Viluma

2009 m. susibūrusio Vilniaus folkloro ansamblio „Laukis“ vadovė žemaitė Lijana Šarkaitė-Viluma – etnomuzikologė, atlikėja, Lietuvos muzikos ir

Iš kairės: folkloro kolektyvas „Laukis“. Pirma iš dešinės – ansamblio vadovė L. Šarkaitė-Viluma. Nuotrauka iš: <https://www.discogs.com/artist/4816090-Folkloro-ansamblis-LAUKIS>; kompaktinio disko „Velykų rytą lelija pražydo“ (2008) viršelis

teatro akademijos Muzikos mokymo studijų centro metodininkė. Ji žinoma ir kaip pedagogė, daugelio folklorinių ekspedicijų, kultūrinių renginių organizatorė, edukologė, muzikantė, grojanti įvairiais tradiciniais instrumentais.

„Laukio“ repertuare – visų Lietuvos regionų folkloras. Koncertinių programų pagrindą sudaro šio kolektyvo kasmet Lietuvoje organizuojamose folklorinėse ekspedicijose jo narių užrašyti kūriniai.

Varsa Liutkutė-Zakarienė

Etnomuzikologė Varsa Liutkutė-Zakarienė dirba didžiausiame Rytų Europoje specializuotame muzikiniame folkloro archyve (LTMA MFA), kuris veikia prie Lietuvos muzikos ir teatro akademijos. Ji – žemaitė. Vilniuje veikiančiam folkloro ansamblui „Varangė“ vadovauja nuo 2002 metų. Šis kolektyvas susibūrė 1998-aisiais. Pirmoji jo vadovė buvo Eugenija Venskauskaitė. Ją pakeitė Žemyna Trinkūnaitė ir Dalia Urbanavičienė, o tada vadovauti ansamblui buvo patikėta V. Liutkutei-Zakarienei, kolegų itin vertinamai už kruopščiai atliekamus tradicinės muzikinės kultūros tyrinėjimus, gilius lietuvių tradicinio folkloro žinias.

Šio kolektyvo repertuare – įvairios archyvuose saugomos folkloro medžiagos rekonstrukcijos bei ekspedicijų metu pačių ansamblių užrašyti tradiciniai muzikiniai kūriniai.

„Varangės“ nariai – tradicinės kultūros puoselėtojai, atstovaujantys įvairiems Lietuvos etnografiniams regionams. Yra instrumentalistų, šokėjų, dainininkų. Kolektyvas dainuoja ir sutartines. Rūbus – tiksliai XIXa. rūbų kopijas, atspindinčias ansamblių etnografinę kilmę, jie siūdinasi patys.

Ansamblis aktyviai dalyvauja dainų šventėse, festivaliuose, gastrolėse Lietuvoje ir užsienyje. Jis turi parengęs Velykų, Jurginių, Joninių, Kalėdų, Vėlinių, Rytų Lietuvos Užgavėnių, vestuvių, krikštynų, rugiapjūtės ir keletą kitų koncertinių programų. „Varangės“ atliekamų muzikinių kūrinių yra įrašyta į kompaktinį diską „Velykų rytą lelija pražydo“ (2008), taip pat ir į DVD „Metų ratas“ (2008).

Vaidas Lengvinas

Vilniaus miesto Trakų Vokės dvaro sodybos folkloro ansamblio „Vija“ vadovas – iš Tauragės krašto kilęs aktorius, muzikantas, dainininkas, Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto auklėtinis Vaidas Lengvinas. Studijuodamas jis lankė Vilniaus universiteto folkloro ansamblių „Ratilio“, tapo folkloro kolektyvo „Virvytė“ nariu, dabar dar groja ir Vilniaus kapeloje „Ratilai“, yra dainavęs Vilniaus gospel chore „Sonds in G“, 2010 m. išleido dainuojamosios poezijos autorinių dainų kompaktinę plokštelę „Lengvas“. 2019 m. jis tapo Vilniaus miesto Trakų

(Nukelta į 10 p.)

Vilniaus miesto Trakų Vokės dvaro sodybos folkloro ansamblis „Vija“ 2023 m. Vilniuje vykusiame tarptautiniame folkloro festivalyje „Skamba, skamba kankliai“. Būgnu groja kolektyvo vadovas Vaidas Lengvinas. D. Mukienės nuotrauka

Vokės dvaro sodybos folkloro ansamblio „Vija“, kuris veikia nuo 1998 m., vadovu (anksčiau šiam ansambliui vadovavo Emilija Stankevičienė, Rasa Kasperavičiūtė, Arvydas Kirda).

Šio šeimų ansamblio nariai dažniausiai dainuoja senąsias Kaišiadorių krašto (Kietaviškių), taip pat ir dzūkiškas dainas iš Dėdės Juozo (Juozo Averkos) repertuaro, šoka savo krašto šokius, populiarina kitą muzikinį paveldą. Grojama armonika, basetle, smuiku, kanklėmis, lumzdeliais, būgnu, būgneliais.

Kolektyvas daug koncertuoja, dalyvauja dainų šventėse, nacionaliniuose ir tarptautiniuose festivaliuose, yra dalyvavęs televizijos laidoje „Duokim garo!“, turi parengęs kalendorinėms šventėms (Užgavėnėms, Velykoms, Atvelykiui, Joninėms ir kt.) skirtas koncertines programas.

V. Lengvinas papildomai dar vadovauja ir Trakų kultūros rūmų Aukštadvario padalinio etnografiniam ansambliui „Verknė“.

Arūnas Lunys

Nuo 1992 m. Vilniuje veikiančios tradicinės kapelos „Duja“ vadovas – Lietuvos nacionalinio kultūros centro Etninės kultūros skyriaus instrumentinio folkloro specialistas, žinomas muzikantas Arūnas Lunys. Jis kilęs iš Šiaulių.

Šioje kapeloje – 4 nariai. Per koncertus kapela žavi savo narių profesionalumu, tuo, kaip jie demonstruoja senąją lietuvių grojimo ir dainavimo manierą. Grupės nariai groja smuiku, bandonija, basetle, dūdmaišiu, kanklėmis, birbyne, skudučiais, kt.

Kolektyvas aktyviai dalyvauja nacionaliniuose ir

Tarptautinio instrumentinio folkloro festivalio „Griežynė“ ženklas

tarptautiniuose kultūriniuose renginiuose, festivaliuose. Yra reprezentavęs lietuvių tradicinį muzikinį folklorą daugelyje užsienio šalių (Belgijoje, Danijoje, Estijoje, Graikijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Norvegijoje, Prancūzijoje, Suomijoje, Turkijoje, Vokietijoje). 2005 m. „Dujai“ skirtas prestižinis mėgėjų meno kolektyvų apdovanojimas „Aukso paukštė“.

A. Lunys yra vienas iš tarptautinio instrumentinio folkloro festivalio „Griežynė“ sumanytojų. Jį Arūnas kartu su kompozitoriumi Algirdu Klova (1958–2021) Lietuvoje pradėjo organizuoti 1992-aisiais. Kaip skelbia Lietuvos nacionalinis kultūros centras, šis festivalis yra „seniausias Baltijos rytiniame regione ir ilgą laiką buvo vienintelis Lietuvoje šio žanro renginys, vykstantis Vilniuje kas antri metai. [...] „Griežynė“ – ne tik koncertai. Tai instrumentų ir muzikantų fotografijų parodos, folkloro dirbtuvės, papročiai, instrumentų gamyba, muzikantai“.

Naudota literatūra:

1. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*: www.vle.lt.
2. *Lietuvos nacionalinis kultūros centras*: <https://www.lnkc.lt/>.
3. *Vilniaus etninės kultūros centras*: <https://www.etno.lt/vilniaus-folkloro-ansambliai>.
4. *Lietuvos muzikos ir teatro akademija*: <https://lmta.lt/lt>.
5. *Tautiška kapelija-agentūra „Sutaras“*: <http://www.sutaras.lt/>.
6. „Virvytė“ – *Vilniaus miesto folkloro ansamblis*: <https://www.facebook.com/VIRVYTE/>.
7. „Apeigų folkloro grupė“, *Romuva. Senovės baltų religinė bendruomenė*: <https://romuva.lt/apie/apieigu-folkloro-grupe/>.
8. *Folkloro ansamblio „Vilniaus Ūla“ 35-mečiui skirtas koncertas „Daina yra laimė“*: <https://www.youtube.com/watch?v=o6KrT59vIGY>.